

Regeringens proposition

1976/77: 21

om ändring i lagen (1955: 183) om bankrörelse, m. m.;

beslutad den 28 oktober 1976.

Regeringen föreslår riksdagen att antaga de förslag som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar

THORBJÖRN FÄLLDIN

GÖSTA BOHMAN

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att bestämmelserna om krav på täckning med eget kapital ändras i fråga om bankinstitutens engagemang i kreditaktiebolag som har till huvudsakligt ändamål att lämna lån till kommuner. Förslaget innebär att kapitaltäckningskravet sänks från 100 % till 8 %, dvs. samma krav som gäller för bankinstitutens engagemang i bostadsfinansierande kreditaktiebolag och företag där staten är delägare.

1 Förslag till**Lag om ändring i lagen (1955: 183) om bankrörelse**

Härigenom föreskrives att 57 § lagen (1955: 183) om bankrörelse skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

57 §¹

Bankaktiebolag skall till insättarnas skydd ha eget kapital till visst lägsta belopp. Detta bestämmes i förhållande till bankbolagets tillgångar och till garantiförbindelser som bolaget ingått (placeringar). Vid beräkningen av kapitalkravet indelas placeringarna i följande fyra grupper, nämligen

- A. 1. ineliggande kassa, checkar, postremissväxlar samt fordringar hos riksbanken och riksgäldskontoret,
 2. skattkamarväxlar och obligationer som utfärdats av staten, kommun eller därmed jämförlig samfällighet, allmän kassa eller inrättning, vars reglemente fastställts av regeringen, kreditaktiebolag eller Nordiska investeringsbanken,
 3. andra fordringar för vilka staten, kommun eller därmed jämförlig samfällighet, bankaktiebolag, sparbanks, centralkassa eller annan under A 1 eller 2 avsedd kassa eller inrättning, kreditaktiebolag, sådant bankägt aktiebolag som enligt regeringens medgivande får jämföras med kreditaktiebolag vid tillämpningen av detta stycke eller försäkringsföretag med svensk koncession svarar,
 4. fordringar för vilka säkerheten utgöres av värdehandling eller fordran som anges under A 1—3,
 5. garantiförbindelser för vilka banken erhållit säkerhet i värdehandling eller fordran, som anges under A 1—4,
- B. 1. andra fullgoda obligationer än de som angivas under A 2,
 2. fordringar för vilka utländskt bankföretag eller annat försäkringsföretag än som avses under A 3 eller samfällighetsförening svarar,
 3. fordringar för vilka säkerheten utgöres av värdehandling eller fordran, som anges under B 1 eller 2, eller
 inteckning i jordbruks-, affärs- eller bostadsfastighet eller tomträtt till sådan fastighet inom sjuttiofem procent av det uppskattade värdet av den fasta egendomen eller, i fråga om tomträtt, av byggnad som hör till tomträten,
 4. garantiförbindelser för vilka banken erhållit säkerhet i värdehandling eller fordran, som anges under B 1—3,
- C. 1. fordringar för vilka säkerheten utgöres av inteckning i jordbruksfastighet, i bostadsfastighet med en eller tvåfamiljshus eller med flerfamiljshus för vilket statligt

¹ Senaste lydelse 1976: 142 (jfr 1976: 282).

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

bostadslån utgår eller i tomträtt till sådan fastighet, om intecknings säkerheten är förstärkt med borgen och inteckningen ligger mellan sjuttiofem och etthundra procent av det uppskattade värdet av den fasta egendomen eller, i fråga om tomträtt, av byggnad som hör till tomträten,

inteckning i fastighet, som helt eller delvis är inrättad för industriell verksamhet, eller i tomträtt till sådan fastighet inom femtio procent av det uppskattade värdet av den fasta egendomen eller, i fråga om tomträtt, av byggnad och annan egendom som hör till tomträten,

förlagsbevis eller aktie, som noteras vid fondbörs här i landet, eller

borgen, dock ej till högre belopp för varje låntagare än tjugofemtusen kronor,

2. garantiförbindelser för vilka banken erhållit säkerhet i form av värdehandling, fordran eller borgensförbindelse som angives under C 1,

- D. övriga tillgångar och garantiförbindelser utom sådana som enligt femte och sjätte styckena skola avräknas från eget kapital.

För placeringar, som angivas under A, fordras ej eget kapital. I övrigt skall bankbolag vid varje tidpunkt ha eget kapital till lägst ett belopp, som motsvarar sammanlagt

en procent av summan av placeringar, som angivas under B,

fyra procent av summan av placeringar, som angivas under C, och

åtta procent av summan av placeringar, som angivas under D.

Tillgång skall tagas upp till bokfört värde och garantiförbindelse till sitt nominella belopp.

Med eget kapital avses aktiekapital, reservfond, dispositionsfond och av bolagsstämman fastställd vinstbalans. Med eget kapital får likställas det nominella värdet av förlagsbevis, utställda av bankbolaget, intill ett belopp motsvarande bolagets aktiekapital. I fråga om förlagskapital, som långgivaren kan återkräva inom fem år, skall dock iakttas att med bolagets kapital får likställas högst så stor del av det varje år förfallande beloppet som svarar mot tio procent av bolagets aktiekapital.

Från bankbolagets eget kapital skall avräknas det bokförda värdet av vad banken såsom aktiekapital eller i annan form tillskjutit till annat in- eller utländskt företag som driver någon form av bankverksamhet. Sådan avräkning skall dock ej ske i fråga om företag där staten är delägare eller i fråga om kreditaktiebolag som har till huvudsakligt ändamål att lämna lån mot säkerhet i form av panträtt på grundval av inteckning i bostads-, kontors- eller affärsfastighet.

Från bankbolagets eget kapital skall avräknas det bokförda värdet av vad banken såsom aktiekapital eller i annan form tillskjutit till annat in- eller utländskt företag som driver någon form av bankverksamhet. Sådan avräkning skall dock ej ske i fråga om företag där staten är delägare eller i fråga om kreditaktiebolag som har till huvudsakligt ändamål att lämna lån mot säkerhet i form av panträtt på grundval av inteckning i bostads-, kontors- eller affärsfastighet eller att lämna lån till kommuner.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

Har bankbolag väsentligt ekonomiskt intresse i aktiebolag, som utslutande har till syfte att förvalta fastighet eller tomträtt som förvärvats för att bereda banken lokaler för dess inrymmande eller tillgodose därmed sammanhängande behov, skall från bankbolagets eget kapital avräknas åtta procent av summan av det bokförda värdet av aktierna i fastighetsbolaget och bolagets bokförda skulder eller den del av dessa som svarar mot bankens innehav av aktier i fastighetsbolaget.

Med uppskattat värde avses det värde, som bankbolaget bestämt på grundval av särskild värdering. Har enligt gällande bestämmelser om lån av statsmedel till främjande av bostadsbyggandet sådant lån beviljats till uppförande av viss byggnad, skall till grund för bedömandet i stället för uppskattningsvärdet läggas det enligt nämnda bestämmelser fastställda pantvärdet för byggnaden eller den fastighet, där denna uppföres, om ej särskilda skäl föranleda annat.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1977.

2 Förslag till**Lag om ändring i lagen (1955: 416) om sparbanker**

Härigenom föreskrives att 26 § lagen (1955: 416) om sparbanker skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*26 §¹

Sparbank skall till insättarnas skydd ha egna fonder till visst lägsta belopp. Detta bestämmes i förhållande till sparbankens tillgångar och till garantiförbindelser som sparbanken ingått (placeringar). Vid beräkningen av kravet på egna fonder indelas placeringarna i följande fyra grupper, nämligen

- A. 1. inneliggande kassa, checkar, postremissväxlar samt fordringar hos riksbanken och riksgäldskontoret,
2. skattkammарväxlar och obligationer som utfärdats av staten, kommun eller därmed jämförlig samfällighet, allmän kassa eller inrättning, vars reglemente fastställts av regeringen, kreditaktiebolag eller Nordiska investeringsbanken,
3. andra fordringar för vilka staten, kommun eller därmed jämförlig samfällighet, bankaktiebolag, sparbank, centralkassa eller annan under A 1 eller 2 avsedd kassa eller inrättning, kreditaktiebolag, sådant bankägt aktiebolag som enligt regeringens medgivande får jämföras med kreditaktiebolag vid tillämpningen av detta stycke eller försäkringsföretag med svensk koncession svarar,
4. fordringar för vilka säkerheten utgöres av värdehandling eller fordran, som anges under A 1—3,
5. garantiförbindelser för vilka sparbanken erhållit säkerhet i värdehandling eller fordran, som anges under A 1—4,

¹ Senaste lydelse 1976: 143 (jfr 1976: 283).

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

- B. 1. andra fullgoda obligationer än de som angivas under A 2,
 2. fordringar för vilka utländskt bankföretag eller annat försäkringsföretag än som avses under A 3 eller samfällighetsförening svarar,
 3. fordringar för vilka säkerheten utgöres av värdehandling eller fordran, som angives under B 1 eller 2, eller
 inteckning i jordbruks-, affärs- eller bostadsfastighet eller tomträtt till sådan fastighet inom sjuttiofem procent av det uppskattade värdet av den fasta egendomen eller, i fråga om tomträtt, av byggnad som hör till tomträten,
 4. garantiförbindelser för vilka sparbanken erhållit säkerhet i värdehandling eller fordran som angives under B 1—3,
- C. 1. fordringar för vilka säkerheten utgöres av
 inteckning i jordbruksfastighet, i bostadsfastighet med en- eller tvåfamiljshus eller med flerfamiljshus för vilket statligt bostadslån utgår eller i tomträtt till sådan fastighet, om inteckningssäkerheten är förstärkt med borgen och inteckningen ligger mellan sjuttiofem och etthundra procent av det uppskattade värdet av den fasta egendomen eller, i fråga om tomträtt, av byggnad som hör till tomträten,
 inteckning i fastighet, som helt eller delvis är inrättad för industriell verksamhet, eller i tomträtt till sådan fastighet inom femtio procent av det uppskattade värdet av den fasta egendomen eller, i fråga om tomträtt, av byggnad och annan egendom som hör till tomträten,
 förlagsbevis eller aktie, som noteras vid fondbörs här i landet, eller
 borgen, dock ej till högre belopp för varje låntagare än tjugufemtusen kronor,
 2. garantiförbindelser för vilka sparbanken erhållit säkerhet i form av värdehandling, fordran eller borgensförbindelse som angives under C 1,
- D. övriga tillgångar och garantiförbindelser utom sådana som enligt femte och sjätte styckena skola avräknas från sparbankens egna fonder.

För placeringar, som angivas under A, fordras ej egna fonder. I övrigt skall sparbank vid varje tidpunkt ha egna fonder till lägst ett belopp, som motsvarar sammanlagt

- en procent av summan av placeringar, som angivas under B,
- fyra procent av summan av placeringar, som angivas under C, och
- åtta procent av summan av placeringar, som angivas under D.

Tillgång skall tagas upp till bokfört värde och garantiförbindelse till sitt nominella belopp.

Med egna fonder avses grundfond, reservfond och garantifond. Med egna fonder får likställas det nominella värdet av förlagsbevis, utställda av sparbanken, intill ett belopp motsvarande sparbankens reservfond. I fråga om förlagskapital, som långivaren kan återkräva inom fem år, skall dock iakttagas att med sparbankens fonder får likställas högst så stor del av det varje år förfallande beloppet som svarar mot tio procent av reservfonden.

Nuvarande lydelse

Från sparbankens egna fonder skall avräknas det bokförda värdet av vad sparbanken såsom aktiekapital eller i annan form tillskjutit till företag som driver någon form av bankverksamhet. Sådan avräkning skall dock ej ske i fråga om företag där staten är delägare eller i fråga om kreditaktiebolag som har till huvudsakligt ändamål att lämna lån mot säkerhet i form av panträtt på grundval av inteckning i bostads-, kontors- eller affärsfastighet.

Föreslagen lydelse

Från sparbankens egna fonder skall avräknas det bokförda värdet av vad sparbanken såsom aktiekapital eller i annan form tillskjutit till företag som driver någon form av bankverksamhet. Sådan avräkning skall dock ej ske i fråga om företag där staten är delägare eller i fråga om kreditaktiebolag som har till huvudsakligt ändamål att lämna lån mot säkerhet i form av panträtt på grundval av inteckning i bostads-, kontors- eller affärsfastighet *eller att lämna lån till kommuner.*

Har sparbank väsentligt ekonomiskt intresse i aktiebolag, som uteslutande har till syfte att förvalta fastighet eller tomträtt som förvärvats för att bereda sparbanken lokaler för dess inrymmande eller tillgodose därmed sammanhängande behov, skall från sparbankens egna fonder avräknas åtta procent av summan av det bokförda värdet av aktierna i fastighetsbolaget och bolagets bokförda skulder eller den del av dessa som svarar mot sparbankens innehav av aktier i fastighetsbolaget.

Med uppskattat värde avses det värde, som sparbanken bestämt på grundval av särskild värdering. Har enligt gällande bestämmelser om lån av statsmedel till främjande av bostadsbyggande sådant lån beviljats till uppförande av viss byggnad, skall till grund för bedömandet i stället för uppskattningsvärdet läggas det enligt nämnda bestämmelser fastställda pantvärdet för byggnaden eller den fastighet, där denna uppföres, om ej särskilda skäl föranleda annat.

Sparbank, som på grund av avtal enligt 79 § skall uppbära blivande överskott vid annan sparbanks likvidation, får vid bestämmande av kravet på egna fonder under tiden för likvidationen taga överskottet i beräkning intill belopp och på villkor som tillsynsmyndigheten fastställer.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1977.

3 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1956: 216) om jordbrukskasserörelsen

Härigenom föreskrives att 34 § lagen (1956: 216) om jordbrukskasserörelsen skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*34 §¹

Centralkassa jämte anslutna jordbrukskassor skall till insättarnas skydd ha eget kapital till visst lägsta belopp. Detta bestämmes för kassorna gemensamt i förhållande till deras tillgångar och av dem ingångna

¹ Senaste lydelse 1976: 144 (jfr 1976: 284).

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

garantiförbindelser (placeringar). Vid beräkningen av kapitalkravet indelas placeringarna i följande fyra grupper, nämligen

- A. 1. inneliggande kassa, checkar, postremissväxlar samt fordringar hos riksbanken och riksgäldskontoret,
2. skattkamarväxlar och obligationer som utfärdats av staten, kommun eller därmed jämförlig samfällighet, allmän kassa eller inrättning, vars reglemente fastställt av regeringen, kreditaktiebolag eller Nordiska investeringsbanken,
3. andra fordringar för vilka staten, kommun eller därmed jämförlig samfällighet, bankaktiebolag, sparbanks, centralkassa eller annan under A 1 eller 2 avsedd kassa eller inrättning, kreditaktiebolag, sådant bankägt aktiebolag som enligt regeringens medgivande får jämföras med kreditaktiebolag vid tillämpningen av detta stycke eller försäkringsföretag med svensk koncession svarar,
4. fordringar för vilka säkerheten utgöres av värdehandling eller fordran, som angives under A 1—3,
5. garantiförbindelser, som utfärdats av centralkassan eller ansluten jordbrukskassa och för vilka kassan erhållit säkerhet i värdehandling eller fordran, som angives under A 1—4,
- B. 1. andra fullgoda obligationer än de som angivas under A 2,
2. fordringar för vilka utländskt bankföretag eller annat försäkringsföretag än som avses under A 3 eller samfällighetsförening svarar,
3. fordringar för vilka säkerheten utgöres av värdehandling eller fordran, som angives under B 1 eller 2, eller
inteckning i jordbruks-, affärs- eller bostadsfastighet eller tomträtt till sådan fastighet inom sjuttiofem procent av det uppskattade värdet av den fasta egendomen eller, i fråga om tomträtt, av byggnad som hör till tomträten,
4. garantiförbindelser, som utfärdats av centralkassan eller ansluten jordbrukskassa och för vilka kassan erhållit säkerhet i värdehandling eller fordran, som angives under B 1—3,
- C. 1. fordringar för vilka säkerheten utgöres av
inteckning i jordbruksfastighet, i bostadsfastighet med en eller tvåfamiljshus eller med flerfamiljshus för vilket statligt bostadslån utgår eller i tomträtt till sådan fastighet, om inteckningssäkerheten är förstärkt med borgen och inteckningen ligger mellan sjuttiofem och etthundra procent av det uppskattade värdet av den fasta egendomen eller, i fråga om tomträtt, av byggnad som hör till tomträten,
inteckning i fastighet, som helt eller delvis är inrättad för industriell verksamhet, eller i tomträtt till sådan fastighet inom femtio procent av det uppskattade värdet av den fasta egendomen eller, i fråga om tomträtt, av byggnad och annan egendom som hör till tomträten,
förlagsbevis eller aktie, som noteras vid fondbörs här i landet, eller

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

borgen, dock ej till högre belopp för varje låntagare än tjugofemtusen kronor,

2. garantiförbindelser, som utfärdats av centralkassan eller anslutna jordbrukskassa och för vilka kassan erhållit säkerhet i form av värdehandling, fordran eller borgensförbindelse som angives under C 1,

D. övriga tillgångar och garantiförbindelser utom sådana som enligt femte och sjätte styckena skola avräknas från eget kapital.

För placeringar, som angivas under A, fordras ej eget kapital. I övrigt skall centralkassa jämte anslutna jordbrukskassor vid varje tidpunkt ha eget kapital till lägst ett belopp, som motsvarar sammanlagt

en procent av summan av placeringar, som angivas under B,

fyra procent av summan av placeringar, som angivas under C, och

åtta procent av summan av placeringar, som angivas under D.

Tillgång skall tagas upp till bokfört värde och garantiförbindelse till sitt nominella belopp.

Med eget kapital avses insatskapital, reservfond, dispositionsfond och av stämman fastställd vinstbalans. Med eget kapital får likställas det nominella värdet av förlagsbevis, utställda av centralkassan, intill ett belopp motsvarande det belopp vartill centralkassans och anslutna jordbrukskassors eget kapital uppgår. I fråga om förlagskapital, som långgivaren kan återkräva inom fem år, skall dock iakttagas att med centralkassans och de anslutna jordbrukskassornas eget kapital får likställas högst så stor del av det varje år förfallande beloppet som svarar mot tio procent av detta kapital.

Från centralkassans och de anslutna jordbrukskassornas eget kapital skall avräknas det bokförda värdet av vad de såsom aktiekapital eller i annan form tillskjutit till företag som driver någon form av bankverksamhet. Sådan avräkning skall dock ej ske i fråga om företag där staten är delägare eller i fråga om kreditaktiebolag som har till huvudsakligt ändamål att lämna lån mot säkerhet i form av panträtt på grundval av inteckning i bostads-, kontors- eller affärsfastighet.

Från centralkassans och de anslutna jordbrukskassornas eget kapital skall avräknas det bokförda värdet av vad de såsom aktiekapital eller i annan form tillskjutit till företag som driver någon form av bankverksamhet. Sådan avräkning skall dock ej ske i fråga om företag där staten är delägare eller i fråga om kreditaktiebolag som har till huvudsakligt ändamål att lämna lån mot säkerhet i form av panträtt på grundval av inteckning i bostads-, kontors- eller affärsfastighet eller att lämna lån till kommuner.

Har centralkassa eller ansluten jordbrukskassa väsentligt ekonomiskt intresse i aktiebolag som uteslutande har till syfte att förvalta fastighet eller tomträtt som förvärvats för att bereda någon av kassorna lokaler för dess inrymmande eller tillgodose därmed sammanhängande behov, skall från det egna kapitalet avräknas åtta procent av summan av det bokförda värdet av aktierna i fastighetsbolaget och bolagets bokförda skulder eller den del av dessa som svarar mot kassans innehav av aktier i fastighetsbolaget.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

Med uppskattat värde avses det värde, som kreditkassa bestämt på grundval av särskild värdering. Har enligt gällande bestämmelser om lån av statsmedel till främjande av bostadsbyggandet sådant lån beviljats till uppförande av viss byggnad, skall till grund för bedömandet i stället för uppskattningsvärdet läggas det enligt nämnda bestämmelser fastställda pantvärdet för byggnaden eller den fastighet, där denna uppföres, om ej särskilda skäl föranleda annat.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1977.

FINANSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1976-10-28

Närvarande: statsministern Fälldin, ordförande, och statsråden Bohman, Ahlmark, Romanus, Turesson, Gustavsson, Antonsson, Mogård, Olsson, Dahlgren, Åsling, Troedsson, Mundebo, Krönmark, Burenstam Linder, Johansson, Friggebo

Föredragande: statsrådet Bohman

Proposition om ändring i lagen (1955: 183) om bankrörelse, m. m.

1 Inledning

För bankinstituten, dvs. affärsbanker, sparbanker och föreningsbanker, gäller vissa regler som syftar till att garantera att bankerna till insättarnas skydd håller ett tillräckligt stort eget kapital. Bestämmelserna är utformade som placeringsregler med skilda krav på täckning med eget kapital allt efter placeringens art, s. k. kapitaltäckningsregler. För placeringar som avser bankernas engagemang i sidobolag, dvs. svenskt eller utländskt företag som driver någon form av bankverksamhet, gäller en särskild regel. Denna innebär att det krävs täckning med eget kapital till 100 % för belopp som en bank har placerat i sidobolag i form av aktiekapital eller på annat sätt. Undantag görs dock för företag där staten är delägare och för bostadsfinansierande kreditaktiebolag. För placering i sådana företag är kapitaltäckningskravet 8 %.

I skrivelse till regeringen den 17 september 1976 har Föreningsbankernas Bank, Post- och Kreditbanken PKbanken och Svenska bankföreningen som ombud för övriga affärsbanker med undantag av Sparbankernas Bank, dvs. de banker som är delägare i Kommunlåneinstitutet Aktiebolag, anhållit att regeringen i proposition till riksdagen under hösten 1976 föreslår ändring av 57 § lagen (1955: 183) om bankrörelse. Ändringen skulle innebära att kapitaltäckningskravet för bankernas aktier i Kommunlåneinstitutet Aktiebolag, som f. n. är 100 %, bortfaller eller begränsas till 8 %.

Efter remiss har yttranden över skrivelsen avgetts av bankinspektionen, fullmäktige i Sveriges riksbank och Svenska sparbanksföreningen.

2 Gällande bestämmelser m. m.

Kapitaltäckningsreglerna har som förut nämnts till syfte att trygga att bankinstituten till insättarnas skydd håller en tillräcklig kapitalstyrka i form av eget kapital (för sparbankerna egna fonder). Bestämmelserna är utformade som placeringsregler med olika krav på täckning med eget kapital allt efter placeringens art. Reglerna fick i allt väsentligt sin nuvarande utformning i samband med 1968 års översyn av banklagstiftningen (prop. 1968: 143, BaU 1968: 60, rskr 1968: 368, SFS 1968: 601, 602 och 605).

Kapitaltäckningsreglerna, som är enhetligt utformade för alla bankinstituten, finns för affärsbankerna i 57 § lagen (1955: 183) om bankrörelse (BL), för sparbankerna i 26 § lagen (1955: 416) om sparbanker (SpL) och för föreningsbankerna i 34 § lagen (1956: 216) om jordbrukskasserörelsen (JkL) och innebär i huvudsak följande. Bankinstitutens tillgångar är indelade i fyra riskgrader. Den lägsta riskgraden omfattar placeringar med ingen eller ringa förlustrisk medan den högsta riskgraden omfattar de mest riskbetonade tillgångarna. Placeringarna i lägsta riskgraden — betecknad som grupp A i lagtexten — är helt fria från krav på täckning med eget kapital. I denna riskgrad upptas bl. a. svenska stats- och kommunobligationer, hypoteksobligationer och obligationer utgivna av kreditaktiebolag samt andra fordringar för vilka staten, kommun eller därmed jämförlig samfällighet, svenskt bankinstitut eller vissa andra rättssubjekt, däribland kreditaktiebolag, svarar. Tillgångarna i nästa riskgrad (grupp B), bl. a. andra fullgoda obligationer än dem som förts till grupp A och vissa inteckningslån inom 75 % av uppskattningsvärdet av den fasta egendomen, skall täckas med 1 % eget kapital. Tillgångarna i grupp C skall täckas med 4 % eget kapital. Hit räknas t. ex. vissa inteckningslån mellan 75 och 100 % av uppskattningsvärdet av den fasta egendomen. Till den högsta riskgraden, grupp D, förs tillgångar som inte har förts till någon av de andra riskgraderna. Kapitaltäckningskravet för denna riskgrad är 8 %. Det samlade kravet på eget kapital som gäller för ett bankinstitut erhålls genom att kapitalkraven för institutets olika tillgångar läggs samman.

Med affärsbanks eget kapital avses aktiekapital, reservfond, dispositionsfond och vinstbalans som har fastställts av bolagsstämma. Med centralkassas och jordbrukskassas, dvs. föreningsbanks eget kapital avses insatskapital, reservfond, dispositionsfond och fastställd vinstbalans. Sparbanks egna fonder är grundfond, reservfond och garantifond.

För bankernas engagemang i sidobolag, dvs. svenskt eller utländskt företag som driver någon form av bankverksamhet, gäller en särskild regel. Från bankens eget kapital skall nämligen avräknas det bokförda värdet av vad banken som aktiekapital eller i annan form tillskjutit till sådant företag. Regeln innebär alltså att kapitaltäckningskravet för

engagemang i sidobolag är 100 %. Två typer av sidoföretag är undantagna från detta stränga täckningskrav, nämligen företag där staten är delägare samt bostadsfinansierande kreditaktiebolag. Engagemang i sådant sidobolag förs till riskgrupp D med ett kapitaltäckningskrav av 8 %.

Det nu gällande kapitaltäckningskravet såvitt avser bankinstitutens engagemang i bostadsfinansierande kreditaktiebolag infördes genom en ändring av kapitaltäckningsreglerna år 1972 (prop. 1972: 118, NU 1972: 53, rskr 1972: 303, SFS 1972: 656—659). Ändringen hade samband med en mellan dåvarande postbanken och Sveriges Kreditbank samt ett antal affärsbanker träffad överenskommelse om samgående i ett gemensamt ägt bostadsfinansierande kreditaktiebolag (BOFAB). I propositionen (s. 29) anförde departementschefen bl. a. följande.

Vid kapitaltäckningsreglernas tillkomst år 1968 tilldrog sig frågan om kapitaltäckningskravet för bankinstitutens engagemang i sidobolag särskild uppmärksamhet. Den avgörande omständigheten för min bedömning att kapitaltäckningskravet för bankinstitutens engagemang i sidobolag skall vara 100 % var, att det kapital som föreskrivs som skydd för bankinstitutens insättare inte samtidigt bör utgöra riskkapital också i ett annat kreditinstitut. Denna grundregel anser jag alltjämt vara tillämplig. Avsteg från regeln kan å andra sidan tänkas ske om insättarskyddet inte eftersätts och andra intressen samtidigt talar för att ett undantag från det nuvarande kapitaltäckningskravet bör komma till stånd.

3 Kommunlåneinstitutet

Bankinstitutens engagemang i sidobolag som driver kreditverksamhet kan delas in i sex grupper efter bolagens verksamhet. Dessa grupper är bankinstitut, bostadsfinansierande kreditaktiebolag, industri-, fartygs- och exportfinansierande bolag, kommunlåneinstitut, utländska banker samt factoring- och leasingbolag. Med kommunlåneinstitut avses kreditaktiebolag som har till huvudsakligt ändamål att lämna lån till kommuner, kommunalförbund och andra kommunala samfälligheter. F. n. finns i vårt land endast två kommunlåneinstitut, nämligen Kommun-kredit Aktiebolag (i fortsättningen kallat Kommunkredit) med Sparbankernas Bank som huvuddelägare och Kommunlåneinstitutet Aktiebolag (i fortsättningen kallat Kommunlåneinstitutet) som till största delen ägs av övriga affärsbanker.

Ett kreditaktiebolag utmärks av att det har till ändamål att driva lånerörelse och att genom utgivande av obligationer eller andra för den allmänna rörelsen avsedda förskrivningar upplåna för verksamheten behövliga medel medan verksamheten däremot inte omfattar bankverksamhet [1 § lagen (1963: 76) om kreditaktiebolag]. Enligt lagen står

kreditaktiebolag under tillsyn av bankinspektionen, om inte undantag har medgetts av regeringen. Bolagsordningarna för kreditaktiebolagen skall godkännas av regeringen liksom ändring av bolagsordning.

I det följande skall lämnas vissa uppgifter om de båda kommunlåneinstituterna.

Bolagsordningarna för Kommunlåneinstitutet och Kommunkredit har i stort sett samma sakliga innehåll. Bolagen har till föremål för sin verksamhet att lämna och förmedla lån dels till kommuner och kommunalförbund (i fråga om Kommunlåneinstitutet också till andra kommunala samfälligheter) dels till juridisk person, vari kommun eller annan kommunal samfällighet äger bestämmande inflytande, mot borger av kommunen eller samfälligheten. Med kommun avses primärkommun och landstingskommun samt församling och kyrklig samfällighet.

Bolagen lånar upp erforderliga medel för sin verksamhet i huvudsak genom obligationsemissioner och reverslån hos olika kapitalplacrande institutioner. Bolagsordningarna innehåller bestämmelser som begränsar möjligheten till upplåning. Den sammanlagda upplåningen — med avdrag för vissa likvida medel — får inte överstiga fyrtio gånger bolagets eget redovisade kapital och säkerhetsfond. Vid bestämmande av upplåningsrätten får säkerhetsfonden, som bildas genom att låntagare vid upptagande av lån betalar 2,5 % av lånets belopp till bolaget, inte medräknas till högre belopp än fem gånger bolagets eget redovisade kapital. Mot förlagsbevis upplånat kapital får med viss begränsning likställas med eget kapital intill ett belopp som svarar mot aktiekapitalet, för Kommunlåneinstitutet dock högst hälften av aktiekapitalet. Upplåningsrättsbestämmelserna kan ses som kapitaltäckningsregler innebärande ett krav på att ca 2,5 % av placeringarna, dvs. utlåningen, skall täckas med eget kapital.

Kommunlåneinstitutet ägs till 97 % av affärsbankerna utom Sparbankernas Bank. Återstående aktier i bolaget ägs av kommunförbundet (2 %) och landstingsförbundet (1 %). Aktiekapitalet uppgick den 30 juni 1976 till 4 milj. kr. och säkerhetsfonden till 34,6 milj. kr. Bolagets maximala upplåningsrätt var vid samma tidpunkt 1 763 milj. kr. och den faktiska upplåningen i obligationer och reverslån 1 103 milj. kr. resp. 67 milj. kr. Den outnyttjade upplåningsrätten var således 593 milj. kr. Den 30 juni 1976 uppgick utlåningen till 1 211 milj. kr. (1 054 milj. kr. den 31 december 1975 och 950 milj. kr. den 31 december 1974). Över 90 % av utlåningen gick till primärkommuner.

Kommunkredit ägs till 94 % av Sparbankernas Bank och i övrigt av kommunförbundet (4 %) och landstingsförbundet (2 %). Aktiekapitalet uppgick den 30 juni 1976 till 5,3 milj. kr. och säkerhetsfonden till 57,8 milj. kr. Vid samma tidpunkt var den faktiska upplåningen ca 2 313 milj. kr., varav 1 077 milj. kr. utgjorde utelöpande obligationer och

1 236 milj. kr. upptagna reverslån. Den outnyttjade upplåningsrätten beräknades då vara ca 470 milj. kr. Utlåningen uppgick den 30 juni 1976 till 2 434 milj. kr. (2 455 milj. kr. den 31 december 1975 och 1 546 milj. kr. den 31 december 1974), varav ca 80 % var lån till primärkommuner.

4 Bankernas skrivelse till regeringen

I skrivelsen anhåller de banker som är delägare i Kommunlåneinstitutet att kapitaltäckningskravet för bankernas aktier i bolaget, som f. n. är 100 %, bortfaller eller åtminstone begränsas till 8 %. Till stöd för sin anhållan anför bankerna i huvudsak följande.

För finansiering av sin verksamhet har Kommunlåneinstitutet bl. a. upptagit lån i utlandet. Under år 1975 och 1976 har två lån om vardera 40 milj. D-mark tagits utomlands. Andra kommuner än de som själva kan uppta lån på utlandsmarknaderna får enligt riksbankens regler låna i utländsk valuta endast via Kommunlåneinstitutet eller Kommunkredit. Såvitt nu kan bedömas måste även i fortsättningen en väsentlig del av upplåningen ske i utlandet. Kommunlåneinstitutet har emellertid svårt att uppträda som låntagare på de aktuella utlandsmarknaderna med nuvarande låga egna kapital i förhållande till omslutningen. En väsentlig ökning av det egna kapitalet är därför erforderlig. Ett ytterligare skäl för en sådan ökning är att en avveckling av bolagets säkerhetsfond där efter borde vara möjlig. Enligt bolagsordningen bildas säkerhetsfonden genom att bolagets låntagare vid upptagande av lån inbetalar 2,5 % av lånets belopp till bolaget. Detta är en bestämd nackdel för de berörda kommunerna. Eventuellt skulle en särskild garantifond kunna ersätta säkerhetsfonden.

Vid en ökning av Kommunlåneinstitutets aktiekapital avses en omfördelning av aktierna ske på sådant sätt att PKbanken blir ägare till hälften av aktierna. Skälet härtill är att kommunkunder hos PKbanken avses få ta bolagets tjänster i anspråk i större utsträckning än tidigare. Trots PKbankens ökade insats kommer vid den blivande aktieemissionen även övriga banker att behöva väsentligt öka sina aktieinnehav. På grund av svårigheterna att uppfylla banklagens kapitaltäckningskrav är bankerna dock inte beredda att teckna nya aktier, om det nuvarande kapitaltäckningskravet blir tillämpligt på de ökade aktieinnehaven. Bankerna anser att krav på viss kapitaltäckning för aktier av detta slag är omotiverat. Under alla förhållanden bör kapitaltäckningskravet begränsas till 8 %.

Grunden för bankernas uppfattning i denna fråga är den genomgående höga solvensen hos bolagets lånekunder. Om en bank själv uppträder som långivare till sådana lån, som bolaget enligt sin bolagsordning kan lämna, föranleder dessa lån inte något krav på kapitaltäckning. För att i vart fall begränsa kapitaltäckningskravet till 8 % talar

att Kommunlåneinstitutet — med PKbanken såsom hälftendelägare — från de synpunkter som har bestämt kapitaltäckningsreglerna knappast skiljer sig från ett bolag, vari staten äger en del av aktierna.

5 Remissyttrandena

De tre remissinstanserna förordar att kapitaltäckningskravet sänks för bankernas engagemang i kommunlåneinstitutet, dvs. både Kommunlåneinstitutet och Kommunkredit. *Bankinspektionen* och *riksbanksfullmäktige* anser att kravet bör sättas till 8 %, medan *sparbanksföreningen* inte tar ställning till vilket kapitaltäckningskrav som bör gälla.

Bankinspektionen erinrar om att den nyligen tillsatta utredningen (Fi 1976: 4) om översyn av banklagstiftningen enligt sina direktiv har att särskilt pröva bankernas kapitaltäckningsbestämmelser. En lösning av den nu aktualiserade delfrågan om bankernas kapitaltäckning torde därför bli av provisorisk natur. Inspektionen anser att de skäl som enligt departementschefens tidigare uttalande (prop. 1972: 118 s. 29) kan motivera undantag från regeln om 100 % kapitaltäckning är tillämpliga också här. Insättarskyddet behöver inte cftersättas, om täckningsgraden för aktier i Kommunlåneinstitutet reduceras till vad som gäller i fråga om aktier i de bostadsfinansierande instituten. I själva verket betraktas i banklagstiftningen i övrigt utlåning till kommun som riskfriare än utlåning för bostadsändamål. För undantag talar vidare intresset av att kommunernas medelsanskaffning underlättas. Inspektionen delar uppfattningen att det är till fördel för kommunerna om den för upplåning erforderliga soliditeten i Kommunlåneinstitutet kan uppnås genom ägar kapital så att kommunerna ej behöver göra inbetalningar till säkerhetsfond.

Bankinspektionen föreslår att undantag från regeln om 100 % kapitaltäckning görs i fråga om kreditaktiebolag som har till huvudsakligt ändamål att lämna lån till kommuner. Undantaget skulle därmed komma att avse även Kommunkredit. Att det i Kommunlåneinstitutet finns ett engagemang från den statsägda PKbankens sida bör inte tillmätas betydelse från synpunkten av att undantag gäller för företag där staten är delägare. Lagstiftningen gör i skilda avseenden strikt åtskillnad härvidlag.

Riksbanksfullmäktige framhåller att det inte finns något skäl att vara mera restriktiv i fråga om kommuninstitutens aktier än i fråga om bostadsinstitutens. Utlåning till kommuner kan på goda grunder betraktas som mycket säkra placeringar. En banks utlåning till kommun kräver inte någon kapitaltäckning. Inte heller krävs kapitaltäckning för innehav av kommunobligationer. Fullmäktige förordar att kapitaltäckningskravet för innehav av aktier i kommuninstitut — dvs. Kommunlånein-

stitutet och Kommunkredit — sänks till 8 %. Den nu föreslagna åtgärden kan vidtagas oberoende av att en utredning f. n. arbetar med bankernas kapitaltäckningskrav.

Sparbanksföreningen finner förslaget i bankernas skrivelse välgrundat men förutsätter att en ändring av kapitaltäckningskravet även kommer att gälla Kommunkredit, som verkar inom samma marknad och som har ett motsvarande behov att i en snar framtid väsentligt öka det egna kapitalet.

6 Föredraganden

Banklagstiftningens rörelseregler har främst till syfte att trygga bankinstitutens solvens och likviditet. Ett viktigt inslag i denna lagreglering är de s. k. kapitaltäckningsreglerna. Genom dessa åläggs bankinstituten, dvs. affärsbanker, sparbanks- och föreningsbanker, att till insättarnas skydd hålla ett eget kapital till visst lägsta belopp. Bestämmelserna är utformade som placeringsregler med olika stränga krav på täckning med eget kapital beroende på placeringarnas art. Placeringarna är indelade i fyra riskgrader. För tillgångarna i den högsta riskgraden är täckningskravet 8 %. För bankernas engagemang i sidoföretag, dvs. företag som driver någon form av bankverksamhet, gäller ett strängare kapitaltäckningskrav. Från bankens eget kapital skall avräknas det bokförda värdet av vad banken som aktiekapital eller i annan form har placerat i sådant företag. Regeln innebär alltså ett kapitaltäckningskrav av 100 % för engagemang i sidobolag. Från detta stränga krav görs dock undantag för tillskott till företag där staten är delägare och till bostadsfinansierande kreditaktiebolag. Med tillämpning av denna undantagsbestämmelse är kapitaltäckningskravet för bankernas engagemang i t. ex. de halvstatliga kreditaktiebolagen AB Industrikredit och AB Företagskredit samt de bankägda bostadsfinansierande kreditaktiebolagen BOFAB och SPINTAB begränsat till det krav som gäller enligt högsta riskgraden, dvs. 8 %.

De affärsbanker som innehar de flesta aktierna i det kommunfinansierande kreditaktiebolaget Kommunlåneinstitutet har hos regeringen hemställt att kapitaltäckningsreglerna ändras så att täckningskravet för bankernas aktier i Kommunlåneinstitutet bortfaller eller begränsas till 8 %. Till stöd för framställningen anför bankerna bl. a. att bolagets lånekunder, dvs. till största delen kommuner, genomgående har en hög solvens och att en väsentlig ökning av det egna kapitalet är nödvändig för att Kommunlåneinstitutet skall kunna uppträda som låntagare på utlandsmarknaderna, där en väsentlig del av upplåningen måste ske även i fortsättningen. Bankerna har emellertid svårigheter att uppfylla de legala kapitaltäckningskraven och är därför inte beredda att teckna nya aktier,

om inte täckningskraven för sådana engagemang begränsas. En ökning av aktiekapitalet kan vidare göra det möjligt att avveckla bolagets säkerhetsfond, till vilken kommunerna måste avsätta viss del av lånebeloppet när de tar upp lån hos bolaget. En sådan avveckling skulle vara till fördel för kommunerna.

Remissinstanserna tillstyrker att kapitaltäckningsreglerna nu ändras. De anser att en ändring bör avse båda de kommunlåneinstitut som finns i Sverige, dvs. Kommunlåneinstitutet och Kommunkredit, som är ett till största delen av Sparbankernas Bank ägt kommunfinansierande kreditaktiebolag. Bankinspektionen och riksbanksfullmäktige förordar att kapitaltäckningskravet sänks till 8 %, dvs. samma krav som gäller för bl. a. de bostadsfinansierande kreditaktiebolagen.

För egen del vill jag anföra följande. Genom 1968 års banklagstiftning fastställdes den huvudregeln i fråga om bankernas engagemang i sidobolag att det kapital som föreskrivs som skydd för bankernas insättare inte samtidigt bör utgöra riskkapital också i ett annat kreditinstitut. Undantag från denna regel gäller f. n. för två fall, nämligen för företag där staten är delägare och för de bostadsfinansierande kreditaktiebolagen. Avgörande för bedömningen har därvid varit — som departementschefen anförde år 1972 i lagstiftningsärendet i fråga om sistnämnda bolag — att insättarskyddet inte eftersätts och att andra intresen samtidigt talar för att ett undantag från gällande kapitaltäckningskrav bör komma till stånd.

De nu berörda riktlinjerna i fråga om kapitaltäckningskraven — som har godtagits av riksdagen senast år 1972 — bör enligt min mening fortfarande vara vägledande. Mot denna bakgrund delar jag remissinstansernas uppfattning att undantag från kravet på 100 % kapitaltäckning är motiverat också för bankernas kapitaltillskott till kommunlåneinstitut. Som riksbanksfullmäktige har framhållit finns det inga skäl att vara mera restriktiv i fråga om dessa institut än beträffande bostadsinstitut. Utlåning till kommuner betraktas som mycket säkra placeringar, vilket bl. a. framgår av att en banks utlåning till kommuner eller innehav av kommunobligationer inte kräver någon kapitaltäckning. Insättarskyddet behöver — som också bankinspektionen har anfört — inte eftersättas, om täckningsgraden för kapitaltillskott till kommunlåneinstitut reduceras till vad som gäller i fråga om de bostadsfinansierande instituten. Jag är alltså ense med bankinspektionen och riksbanksfullmäktige att kapitaltäckningskravet bör vara detsamma i dessa fall, dvs. 8 %.

En utredning tillsattes sommaren 1976 med uppdrag att se över banklagstiftningen och att skyndsamt lägga fram förslag till nya kapitaltäckningsregler, som för en längre tid framöver kan lösa bankernas kapitaltäckningsproblem samtidigt som kravet på skydd för insättarna tillgodoses. Enligt vad jag har inhämtat kommer förslag från utredningen troligen att kunna föreligga under år 1977. Det är emellertid svårt att

närmare ange när ett sådant förslag skulle kunna genomföras. I likhet med remissinstanserna anser jag att en ändring av kapitaltäckningskravet i den begränsade omfattning som avser bankernas engagemang i kommunlåneinstitutet kan ske utan att utredningens arbete föregrips i något väsentligt avseende. Med hänsyn till den betydelse en sänkning av kapitaltäckningskravet kan ha för kommunlåneinstitutets verksamhet och därigenom också för kommunernas lånemöjligheter anser jag att den föreslagna ändringen bör genomföras redan nu.

Jag förordar alltså att kapitaltäckningsreglerna i banklagarna ändras så att undantag från kravet på 100 % kapitaltäckning görs i fråga om bankernas engagemang i kommunlåneinstitutet på samma sätt som nu gäller i fråga om engagemang i företag där staten är delägare och i de bostadsfinansierande kreditaktiebolagen. Lagändringarna bör utformas så att de avser affärsbankers, sparbankers och föreningsbankers aktier i eller andra kapitaltillskott till kreditaktiebolag som har till huvudsakligt ändamål att lämna lån till kommuner. Jag föreslår att ändringar i enlighet härmed görs i 57 § lagen om bankrörelse, 26 § lagen om sparbanker och 34 § lagen om jordbrukskasserörelsen.

7 Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att antaga inom finansdepartementet upprättade förslag till

1. lag om ändring i lagen (1955: 183) om bankrörelse,
2. lag om ändring i lagen (1955: 416) om sparbanker,
3. lag om ändring i lagen (1956: 216) om jordbrukskasserörelsen.

8 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att antaga de förslag som föredraganden har lagt fram.